

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2521 หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 5 ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้น เรียกว่า “มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช” เป็นสถาบันการศึกษาแบบไม่มีชั้นเรียน มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาและส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในมาตรา 6 กล่าวถึง วิธีการให้การศึกษาของมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องดำเนินการผ่านระบบสื่อการสอนทางไกล เช่น การจัดส่งเอกสารการสอนประจำชุดวิชาผ่านทางไปรษณีย์ การถ่ายทอดความรู้ผ่านวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือวิธีการอื่นที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียนตามปกติ และหมวด 2 การดำเนินงาน มาตรา 18 ที่กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของสภาวิชาการใน (1) การกำหนดหลักสูตร วิธีการสอน และการวัดประเมินผล (2) เสนอการให้ปริญญา ประกาศนียบัตรชั้นสูง อนุปริญญา และประกาศนียบัตร จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.) มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งขึ้น เพื่อการขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่เป็นวิชาชีพชั้นสูงให้กับประชาชนโดยทั่วไปที่มีคุณสมบัติตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด ซึ่งเปิดรับโดยไม่จำกัดจำนวน ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยจะใช้สื่อหลักเป็นเอกสารประกอบการสอนประจำชุดวิชาที่นักศึกษาสามารถศึกษาด้วยตนเอง และมหาวิทยาลัยจะประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา (summative assessment) ในแต่ละภาคการศึกษาด้วยเครื่องมือที่เป็นแบบทดสอบมาตรฐาน (standardized test) เนื่องจากการนำผลการทดสอบไปใช้เกี่ยวข้องกับการตัดสินว่านักศึกษามีความรู้ตามคำอธิบายรายวิชา และบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของชุดวิชาหรือไม่ และเมื่อนักศึกษาได้รับการประเมินผ่านในชุดวิชาตามโครงสร้างของหลักสูตร นักศึกษาจึงจะมีคุณสมบัติในการขอสำเร็จการศึกษาเพื่ออนุมัติการให้ปริญญา ซึ่งเป็นสิ่งแสดงวิทยฐานะของนักศึกษาว่ามีความรู้ความสามารถตามผลลัพธ์ที่คาดหวังของหลักสูตร ซึ่งจะสังเกตได้ว่าการทดสอบวัดความรู้ของนักศึกษานั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากการทดสอบที่มีผลได้ผลเสียสูง (high stake testing) กระบวนการทดสอบที่เป็นมาตรฐานของมหาวิทยาลัยจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสะท้อนคุณภาพของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในชุดวิชาต่างๆ ของแต่ละหลักสูตร ดังนั้น กระบวนการกำหนดหลักสูตร และการวัดประเมินผลจะต้องมีความสอดคล้องกัน และเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF) ซึ่งถูกกำหนดไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร (program learning outcomes) และถูกกระจายไปยังแต่ละชุดวิชาที่เรียกว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ประจำชุดวิชา (course learning outcomes) หรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำชุดวิชา และในกระบวนการสร้างข้อสอบคณาจารย์ที่เป็นกรรมการออกข้อสอบประจำชุดวิชาจะต้องสร้างข้อสอบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ระดับตอนที่ปรากฏในเอกสารการสอนประจำชุด เพื่อเป็นการวัดความรู้ความสามารถของนักศึกษาตามกรอบของเนื้อหาที่กำหนดให้กับนักศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเอกสารการสอน

ในช่วงปีการศึกษา 2562 ถึง 2564 มสธ. มีการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี จากรูปแบบเดิมมี 1 คือ แผนการศึกษา ก1 ปรับเป็น 3 แผนการศึกษา ประกอบด้วย แผนการศึกษา ก1 ก2 และ ก3 รายละเอียดของแผนการจัดการเรียนการสอนแต่ละแผนมีดังนี้ **แผนการศึกษา ก1** เป็นการจัดการศึกษารูปแบบเดิม ใช้การสอบไล่ปลายภาคในการประเมินผลการเรียนรู้ตามเนื้อหาในชุดวิชาในหน่วยที่ 1 ถึง 15 **แผนการศึกษา ก2** เป็นจัดการศึกษาโดยใช้การสอบกลางภาค และการสอบปลายภาค ในการประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งการสอบออกเป็น 2 ส่วน คือ สอบกลางภาค สอบเนื้อหาหน่วยที่ 1-7 และสอบปลายภาค สอบเนื้อหาหน่วยที่ 8-15 และ**แผนการศึกษา ก3** เป็นจัดการศึกษาแบบกิจกรรมร่วมเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมเสริมการเรียน มีการสอบกลางภาค และการสอบปลายภาค แบ่งการสอบออกเป็น 2 ส่วน สอบกลางภาค สอบเนื้อหาหน่วยที่ 1-7 และสอบปลายภาค สอบเนื้อหาหน่วยที่ 8-15 สรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการศึกษาของ มสธ. ในช่วงปีการศึกษา 2562 ถึง 2564

แผนการศึกษา	กิจกรรมร่วมเรียนรู้ (Blended Learning)	สอบกลางภาค	กิจกรรมร่วมเรียนรู้ (Blended Learning)	สอบปลายภาค	สอบซ่อม
แผน ก1				✓ หน่วยที่ 1-15	✓ หน่วยที่ 1-15
แผน ก2		✓ หน่วยที่ 1-7		✓ หน่วยที่ 8-15	✓ หน่วยที่ 1-15
แผน ก3	✓	✓ หน่วยที่ 1-7	✓	✓ หน่วยที่ 8-15	✓ หน่วยที่ 1-15

ที่มาคู่มือการลงทะเบียนเรียน ปีการศึกษา 2562

จากการทดลองใช้แผนการศึกษา ก1 ก2 และ ก3 มาประมาณ 3 ปีการศึกษา มหาวิทยาลัยจึงได้ทำการทบทวนแผนการศึกษา ก1 ก2 และ ก3 เพื่อปรับแผนการศึกษาให้เข้ากับบริบทของนักศึกษาของมหาวิทยาลัยอีกครั้ง โดยแผนการศึกษาที่ปรับปรุงใหม่เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2565 สรุปได้ดังนี้ แผนการศึกษา ก1 เป็นแผนการศึกษาที่ให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อหลัก คือ เอกสารการสอนชุดวิชา และสื่อเสริม ได้แก่ กิจกรรมประจำชุดวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนในระบบอีเลิร์นนิ่ง และวิดีโอทัศน์ประกอบชุดวิชาจากช่องทาง YouTube STOUCHANNEL (ถ้ามี) โดยไม่มีการสอนแบบนัดหมาย สำหรับวิธีการวัดและประเมินผล เป็นการสอบประจำภาคการศึกษา (100 คะแนน) แผนการศึกษา ก2 เป็นแผนการศึกษาที่ให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อหลัก คือ เอกสารการสอนชุดวิชา และสื่อเสริม ได้แก่ กิจกรรมประจำชุดวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนในระบบอีเลิร์นนิ่ง และวิดีโอทัศน์ประกอบชุดวิชาจากช่องทาง YouTube STOUCHANNEL (ถ้ามี) ร่วมกับกิจกรรมการสอนเสริมแบบเก็บคะแนน จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 2 วัน สำหรับวิธีการวัดและประเมินผล เป็นการประเมินจากกิจกรรมการสอนเสริม จำนวนสองครั้ง (40 คะแนน) และการสอบประจำภาค

การศึกษา (60 คะแนน) และแผนการศึกษา ก3 เป็นแผนการศึกษาที่ให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อหลัก คือ เอกสารการสอนชุดวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนในระบบอีเลิร์นนิ่ง และวิดีโอประกอบชุดวิชาจากช่องทาง YouTube STOUCHANNEL (ถ้ามี) ร่วมกับกิจกรรมร่วมเรียนรู้แบบเก็บคะแนน เช่น เวทีเสวนา การเล่าเรื่อง การศึกษาดูงาน การค้นหาคุณค่า การสอนงาน และการฝึกปฏิบัติ จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 2 วัน สำหรับวิธีการวัดและประเมินผล เป็นการประเมินจากกิจกรรมร่วมเรียนรู้ จำนวนสองครั้ง (40 คะแนน) และการสอบกลางภาคซึ่งเป็นเนื้อหาในหน่วยที่ 1-7 และปลายการศึกษาซึ่งเป็นเนื้อหาในหน่วยที่ 8-15 (60 คะแนน) (ที่มา <https://dssj.stou.ac.th/chooseplan/>)

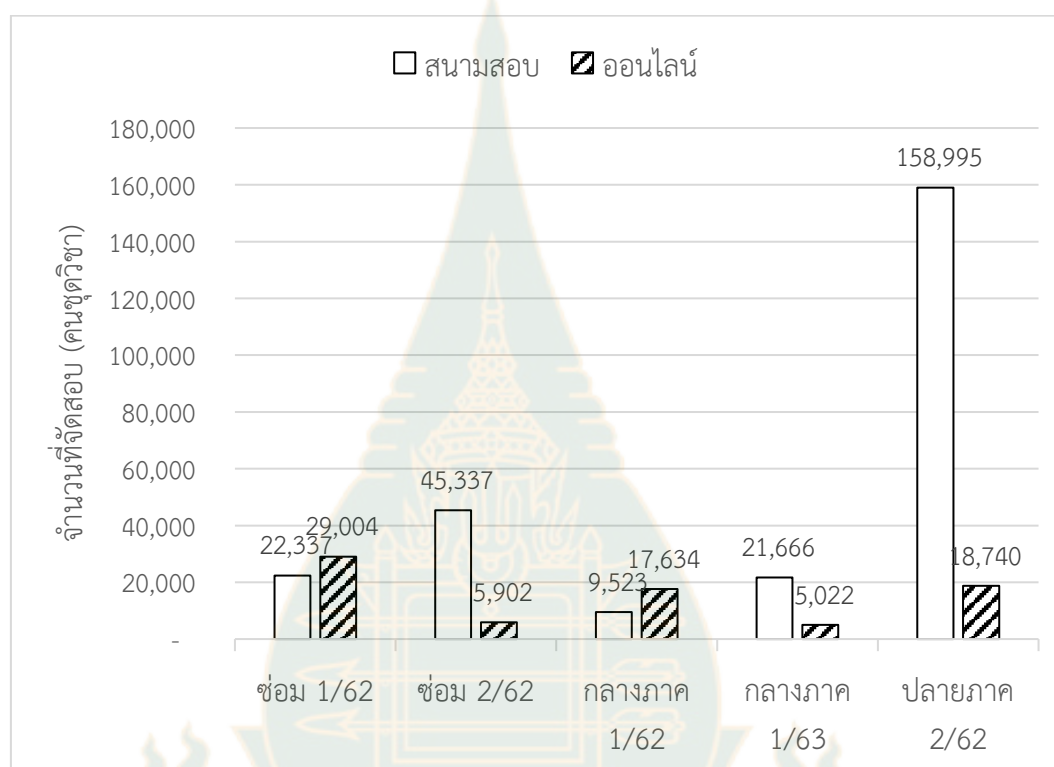
การสอบประจำภาคการศึกษาของ มสธ. กำหนดการสอบเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การสอบณ สนามสอบ มหาวิทยาลัยจะเปิดสนามสอบทุกจังหวัดทั่วประเทศ อย่างน้อยจังหวัดละ 1 สนาม และ 2) การสอบด้วยคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นการสอบตามความพร้อมของนักศึกษารายบุคคลด้วยคอมพิวเตอร์ (Walk-in Exam) โดยจัดสอบที่มหาวิทยาลัยและศูนย์วิทยบริการและชุมชนสัมพันธ์ 10 ศูนย์ ดังนั้นรูปแบบการวัดประเมินผลนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยให้น้ำหนักความสำคัญจึงเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาที่เป็นการสอบประจำภาคมากกว่าการเก็บคะแนนจากกิจกรรม หรือการสอนเสริม กระบวนการที่ใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาผ่านการจัดสอบที่เป็นมาตรฐาน ถือเป็นจุดแข็งของมหาวิทยาลัยที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย (Hersh, 2004) ให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิของหลักสูตร (Chaunhary & Dey, 2013)

โรคโควิด-19 เป็นโรคติดเชื้อทางทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัส SARS-CoV-2 มีอาการทางคลินิกที่หลากหลายไม่เพียงส่งผลต่อปอด แต่ยังส่งผลต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบทางเดินอาหาร ระบบประสาท กล้ามเนื้อ และกระดูกด้วย ปรากฏขึ้นครั้งแรกในโลกเมื่อประมาณเดือนธันวาคม 2562 (Sarah, 2023) Wikipedia contributors. (2023, December 7) รายงานว่ามีการพบผู้ติดเชื้อโรคโควิด-19 เป็นชาวจีนที่เดินทางมาจากต่างประเทศเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 การติดเชื้อระบาดอย่างรวดเร็ว เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2563 ประเทศไทยมีจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมสูงเป็นอันดับ 4 ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการรายงานผู้ติดเชื้อในประเทศสะสม มากกว่า 3.6 ล้านคน และมีผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อ 25,318 คน ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมในเกือบทุกภาคส่วนเป็นวงกว้างในหลายมิติทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งผลกระทบต่อแวดวงการศึกษาในทุกระดับ สถาบันระดับอุดมศึกษาก็เป็นหนึ่งในภาคส่วนหลักที่ได้รับผลกระทบ กิจกรรมส่วนใหญ่ในระดับอุดมศึกษาเป็นกิจกรรมแบบเผชิญหน้า เช่น กิจกรรมการสอนในชั้นเรียน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ การทดสอบเพื่อประเมินการเรียนรู้ประจำภาคการศึกษา กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ซึ่งไวรัสโควิด-19 สามารถแพร่กระจายได้โดยตรงจากการหายใจหรือการสัมผัสกับพื้นผิวที่มีละอองฝอยของจากระบบทางเดินหายใจของผู้ติดเชื้อบนเบื่อนอยู่ กิจกรรมที่ต้องเผชิญหน้าจึงถูกสั่งให้หยุดดำเนินการในทันที (Guangul, Suhail, Khalit, & Khidhir, 2020) สถาบันในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่ปรับมาใช้การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ ผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อลดการเดินทางและเพิ่มระยะห่างทางสังคม ลดการแพร่กระจายเชื้อโควิด-19 (Mishra, Gupta, & Shree, 2020) ซึ่งเป็นแรงผลักดันบังคับให้เกิดการปรับตัว (disruption) และนำมาซึ่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมรูปแบบ

การศึกษาใหม่ ๆ ที่ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ผ่านการเรียนการสอนแบบทางไกล มสธ. ได้ใช้มาแล้วกว่า 40 ปี และถือเป็นบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2521 ในมาตรา 5 และ 6 ที่มีสาระสำคัญว่า “เป็นสถาบันการศึกษาแบบไม่มีชั้นเรียนของตนเอง” และ “การให้การศึกษาของมหาวิทยาลัย จะต้องใช้ระบบสื่อการสอน หรือวิธีการอย่างอื่นที่ผู้ศึกษาสามารถเรียนได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียนตามปกติ” สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติใหม่ (new normal) ที่เน้นการเรียนการสอนผ่านทางไกล แต่ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่มหาวิทยาลัยต้องรับมือ คือ ปัญหาด้านการจัดสอบไม่ว่าจะเป็นการจัดสอบ ณ สนามสอบ และการจัดสอบตามความพร้อมของนักศึกษารายบุคคลด้วยคอมพิวเตอร์ ไม่สามารถดำเนินการได้ปกติ ซึ่งเป็นไปตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ลงวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2563 และประกาศมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ฉบับที่ 9 ลงวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2564

ผู้บริหารของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย นายกสภามหาวิทยาลัย และอธิการบดี ในขณะนั้น จึงได้แก้ปัญหาการจัดสอบที่เป็นผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยการกำหนดนโยบายให้ใช้การสอบผ่านระบบการสอบออนไลน์ (online examination) เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถจัดสอบ ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยให้ลุล่วงท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยและสมาคมวิจัยสถาบันและพัฒนาอุดมศึกษา ร่วมกันพัฒนาระบบการสอบออนไลน์ เพื่อรองรับการจัดสอบที่จะเกิดขึ้นตามปกติ ในปฏิทินการศึกษาช่วงเดือนพฤษภาคม ได้แก่ 1) การสอบซ่อม ภาคต้น ปีการศึกษา 2562 2) การสอบตามโครงการสัมฤทธิ์บัตร รุ่นที่ 109 (รหัส 622) และ 3) การสอบกลางภาค และภาคปลาย การศึกษา 2562 เป็นต้น ให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี เสมือนเป็นการจัดการสอบในห้องสอบหรือศูนย์สอบ ในวันที่ 11-12 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ถือเป็นจุดกำเนิดของการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาผ่านระบบออนไลน์ และมหาวิทยาลัยดำเนินการจัดสอบ โดยมีสมาคมวิจัยสถาบันและพัฒนาอุดมศึกษา เป็นที่ปรึกษา จำนวน 3 ครั้ง และตั้งแต่ครั้งที่ 4 เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยได้จัดการสอบออนไลน์ด้วยตนเอง ภายใต้ความร่วมมือของสำนักทะเบียนและวัดผล สำนักคอมพิวเตอร์ และสำนักเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จนถึงช่วงปลายปี พ.ศ. 2563 เกิดการระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกใหม่ ทำให้มหาวิทยาลัยประสบปัญหาการจัดสอบ ณ สนามสอบทั่วประเทศ เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งปิดสถานศึกษาทั่วประเทศ และสถานการณ์การแพร่ระบาดที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องประกาศกำหนดวันสอบและวิธีการสอบของมหาวิทยาลัยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี และผู้เรียนโครงการสัมฤทธิ์บัตรฯ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2564 โดยกำหนดให้วันที่ 30-31 มกราคม 2564 เป็นการสอบเฉพาะรูปแบบออนไลน์เท่านั้น ซึ่งนับเป็นการสอบออนไลน์ครั้งที่ 7 โดยการสอบ ณ สนามสอบจะกำหนดสอบในภายหลังเมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดคลี่คลายลง และสนามสอบมีความพร้อมในการจัดสอบ ทั้งนี้ในการสอบออนไลน์ครั้งที่ 7 เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ลงทะเบียนสอบออนไลน์เพิ่มเติมได้จนถึงวันที่ 15 มกราคม 2564 ทำให้มีนักศึกษาลงทะเบียนสอบออนไลน์เพิ่มขึ้นจากจำนวนประมาณ 6,300 คน เป็นจำนวนมากกว่า 17,000 คน ซึ่งเป็นการสอบออนไลน์ที่ผู้สมัครสอบมากที่สุด การจัดสอบในครั้งนี้นั้นมหาวิทยาลัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักคอมพิวเตอร์

มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งเคยร่วมให้คำปรึกษาในการพัฒนาระบบในครั้งแรก เข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการจัดการระบบสอบออนไลน์ มีหน้าที่รับผิดชอบด้านเทคนิค โดยเฉพาะการจัดระบบการสอบบนระบบคลาวด์ที่คาดว่าจะต้องรองรับจำนวนผู้เข้าสอบจำนวนมาก จากสถิติของผู้เข้าสอบเมื่อพิจารณาจากแผนภูมิเปรียบเทียบจำนวนผู้สอบ ณ สนามสอบกับการสอบออนไลน์ ในการจัดสอบตั้งแต่ครั้งแรกเป็นการสอบกลางภาค ภาคปลาย ปีการศึกษา 2562 ถึงการสอบในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2562 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกสอบ ณ สนามสอบ รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภูมิเปรียบเทียบจำนวนผู้สอบ ณ สนามสอบกับการสอบออนไลน์

อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกใหม่ส่งผลกระทบต่อการจัดสอบไล่ประจำภาคการศึกษา ปีการศึกษา 2563 ณ สนามสอบต่างๆ มหาวิทยาลัยจึงจัดสอบออนไลน์ในวันที่ 30-31 มกราคม 2564 โดยมีจำนวนผู้เข้าสอบสูงสุด คือ 17,443 คน และเมื่อพิจารณาจำนวนผู้เข้าสอบในการสอบทั้ง 4 คาบ มีจำนวนรวม 41,716 คน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถิติจำนวนผู้เข้าสอบและผู้ขาดสอบในการสอบออนไลน์

ครั้งที่	การสอบภาคการศึกษา	วันที่	มีสิทธิ์สอบ	จำนวนผู้สอบออนไลน์			
				เข้าสอบ		ขาดสอบ	
				คนชุด	ร้อยละ	คนชุด	ร้อยละ
1	การสอบซ่อมภาค การศึกษาที่ 1/2562	11-12 ก.ค. 2563	29,004	10,547	36	18,457	64
2	การสอบกลางภาค การศึกษาที่ 2/2562	26 ก.ค. 2563	17,634	11,319	64	6,315	36
3	การสอบซ่อมภาค การศึกษาที่ 1/2562 (ทดแทน)	15 ส.ค. 2563	11,557	4,769	41	6,788	59
4	การสอบปลายภาค การศึกษาที่ 2/2562	12-13 ก.ย. 2563	18,740	15,020	80	3,720	20
5	การสอบกลางภาค การศึกษาที่ 1/2563	29 พ.ย. 2563	5,022	4,119	82	903	18
6	การสอบซ่อมภาคการ การศึกษาที่ 2/2562	12-13 ธ.ค. 2563	5,904	4,780	81	1,124	19
7	การสอบปลายภาค การศึกษาที่ 1/2563	30-31 ม.ค. 2564	41,716	31,010	74	10,706	26
รวม			129,577	81,564	63	48,013	37

เมื่อพิจารณาสถิติของผู้เข้าสอบและผู้ขาดสอบ พบว่า ในการสอบออนไลน์ ครั้งที่ 4-6 มหาวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบหลักที่ดำเนินการควบคู่กับการจัดสอบปกติ ณ สนาม ประจำจังหวัด โดยมีผู้ขาดสอบประมาณร้อยละ 18-20 ซึ่งอัตราส่วนของการขาดสอบน้อยกว่าการสอบปกติ ณ สนาม สอบประจำจังหวัด ที่มีการขาดสอบประมาณ ร้อยละ 21-24 ในการจัดสอบในสถานการณ์ปกติ เมื่อปี การศึกษา 2561 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สถิติจำนวนผู้เข้าสอบและผู้ขาดสอบในการสอบปกติ ณ สนามสอบของปีการศึกษา 2561

การสอบ	การลงทะเบียน (คน/ชุด)	สอบจริง (คน/ชุด)	ร้อยละที่ขาดสอบ
สอบไล่ 1/2561	191,681	144,030	24.86
สอบซ่อม 1/2561	57,913	44,904	22.46
สอบไล่ 2/2561	172,406	130,883	24.08
สอบซ่อม 2/2561	62,450	48,822	21.82

มสธ. จัดการสอบออนไลน์ในระดับปริญญาตรีรวมทั้งหมด 7 ครั้ง ในการดำเนินการแต่ละครั้ง มหาวิทยาลัยต้องจัดการกับปัญหาทั้งเชิงระบบและเชิงเทคนิค เพื่อให้กระบวนการสอบดำเนินการ สำเร็จลุล่วง ประสบการณ์การทำงานในเรื่องการสอบออนไลน์ของมหาวิทยาลัยควรต้องได้รับการ ทบทวน หรือสรุปประสบการณ์จากการดำเนินการที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ ด้วยการวิจัยแบบ ผสมผสานที่ใช้วิธีการวิจัย มากกว่า 1 วิธีการ ในการดำเนินการวิจัยเพื่อตรวจสอบข้อมูล (triangulating) ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้า

ด้วยกัน เพื่อการตีความหมายทำให้ผลการศึกษามีคุณค่าและมีความหมายมากกว่าการนำเสนอข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณหรือข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงลำพัง (Creswell & Creswell, 2018) เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลว และสกัดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างช่วงเปลี่ยนผ่านการทดสอบแบบเผชิญหน้าสู่การทดสอบแบบออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นำเสนอองค์ความรู้เป็นแนวทางการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และแบ่งปันแนวปฏิบัติ (McDonald, 2015) ในการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้แบบออนไลน์ของ มสธ. ให้กับมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 5 แห่ง (OU5) อันนำไปสู่การพัฒนาองค์กรในกลุ่มมหาวิทยาลัยเปิด และเป็นองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ทางไกล และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถเข้าถึงนักศึกษาได้ทุกคน

จากความสำเร็จและปัญหาที่นำเสนอไปแล้วนั้น มีความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกลช่วงก่อนและระหว่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการประเมินผลการเรียนรู้นักศึกษาให้กับสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกล ดังนั้น ผู้วิจัยร่วมกับสมาชิกของกลุ่มมหาวิทยาลัยเปิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 5 แห่ง (OU5) ประกอบด้วย มสธ. (STOU) มหาวิทยาลัยเปิดมาเลเซีย (OUM) มหาวิทยาลัยเปิดฟิลิปปินส์ (UPOU) มหาวิทยาลัยเปิดเทอร์บูกาแห่งอินโดนีเซีย (UT) และมหาวิทยาลัยเปิดฮานอยของเวียดนาม (HOU) มหาวิทยาลัยเปิดทั้ง 5 แห่ง ได้มีบันทึกความตกลงร่วมกัน เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2557 โดยส่วนหนึ่งของข้อตกลงของทั้ง 5 มหาวิทยาลัย เป็นการดำเนินการที่ตระหนักถึงความร่วมมือทางวิชาการ การศึกษาวิจัยตามประเด็นที่มีการตกลงความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยเปิดในแต่ละปี (memorandum of agreement, 2014 อ้างถึงในสังวรณั ังตกระโทก และคณะ, 2562) สำหรับในปี พ.ศ. 2564 มหาวิทยาลัยเปิดทั้ง 5 แห่ง ตกลงร่วมมือกันศึกษาวิจัยในธีม (themes) “การประเมินนักศึกษาออนไลน์ บทเรียนจากโควิด-19 (Online Student Assessment: Lesson Learned fromโควิด-19)” โดยผู้วิจัยได้มีการประชุมออนไลน์ร่วมกันระหว่างที่วิจัยทั้ง 5 มหาวิทยาลัย ผ่านโปรแกรม Zoom จำนวน 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2564 และครั้งที่ 2 วันที่ 12 มีนาคม 2564 เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัยที่จะใช้ศึกษาร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 4 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของการประเมินผลการเรียนรู้ของ มสธ. ช่วงก่อนและระหว่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตามมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. เพื่อทบทวนและสังเคราะห์การประเมินผลการเรียนรู้ที่ มสธ. ดำเนินการช่วงก่อนและระหว่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19
3. เพื่อจัดทำแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้อะหว่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

4. เพื่อศึกษาอุปสรรค ช่องว่างและความท้าทายที่ไม่คาดคิด และบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. มุ่งศึกษาการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของ มสธ. ช่วงก่อนและระหว่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยครอบคลุมช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตรงกับปฏิทินการศึกษา ปีการศึกษา 2562 ภาคการศึกษาที่ 1/2562 (เปิดภาคเรียน วันที่ 15 กันยายน 2562 ถึงวันสอบไล่ประจำภาค วันที่ 3 พฤษภาคม 2563) และครอบคลุมระหว่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตรงกับปฏิทินการศึกษา ปีการศึกษา 2564 ภาคการศึกษาที่ 2/2564 (เปิดภาคเรียน วันที่ 15 กันยายน 2564 ถึงวันสอบไล่ประจำภาค วันที่ 3 พฤษภาคม 2563 ถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2565)

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานที่เก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อการศึกษาอุปสรรค ช่องว่างและความท้าทายที่ไม่คาดคิด และบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาให้กับสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การประเมินผู้เรียนออนไลน์ หมายถึง กระบวนการและรูปแบบการประเมินเพื่อวัดและตัดสินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยใช้ระบบและเทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินการสอบและการประเมินผลผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น การสอบออนไลน์ การส่งงานผ่านระบบ LMS (Learning Management System) และ การใช้เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ดิจิทัลอื่นๆ ในบริบทของการศึกษาระดับปริญญาตรีของ มสธ.

การวัดผลการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในการประเมินและวัดผลความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความสามารถของนักศึกษา โดยใช้วิธีการและเครื่องมือต่างๆ เช่น การสอบข้อเขียน การฝึกปฏิบัติ การนำเสนอผลงาน และการประเมินกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

การสอบออนไลน์ หมายถึง เป็นส่วนหนึ่งของการวัดผลการเรียนรู้ผ่านการสอบข้อเขียน โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อให้นักศึกษาสามารถทำข้อสอบจากสถานที่ต่างๆ เช่น บ้าน หรือสถานที่ทำงาน มีการควบคุมและตรวจสอบการสอบผ่านระบบออนไลน์เพื่อป้องกันการทุจริต

ระบบการสอบออนไลน์ หมายถึง เครื่องมือที่ออกแบบมาเพื่อการจัดการและดำเนินการสอบผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถกำหนดเวลาส่งข้อสอบไปยังผู้เข้าสอบได้ การเข้าสอบ ผู้เข้าสอบสามารถเข้าสู่ระบบและทำข้อสอบจากที่ใดก็ได้ โดยต้องมีการตรวจสอบตัวตนเพื่อป้องกันการทุจริต ระบบมีการตรวจข้อสอบและการให้คะแนนอัตโนมัติสำหรับข้อสอบที่มีรูปแบบการตอบที่ชัดเจน เช่น ข้อสอบปรนัย คะแนนสอบจำถูกนำไปประมวลเพื่อตัดสินผลสอบพร้อมกับผลการสอบ ณ สนามสอบ

สำหรับข้อสอบอัตโนมัติจำเป็นต้องตรวจโดยอาจารย์ผู้ออกข้อสอบ นักศึกษาจะเข้าใช้งานเพื่อดำเนินการสอบได้ต้องเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน และเลือกรูปแบบการสอบเป็นการสอบออนไลน์ ในชุดวิชานั้น โดยมหาวิทยาลัยใช้แพลตฟอร์ม LMS ร่วมกับ Live Proctoring ผ่านซอฟต์แวร์ประชุมออนไลน์ เพื่อให้การสอบออนไลน์เป็นไปอย่างราบรื่นและเชื่อถือได้ซึ่งเป็นมาตรการป้องกันการทุจริต ในขณะที่สอบโดยผู้คุมสอบสังเกตการสอบผ่านกล้องวิดีโอของอุปกรณ์ที่ผู้สอบใช้งาน

ความท้าทาย หมายถึง การดำเนินการเพื่อรับมือและสามารถจัดปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การประเมินผู้เรียนออนไลน์ ของ มสธ. ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่บรรลุเป้าหมาย และสามารถทำให้นักศึกษาเข้าใช้งานในระบบการสอบออนไลน์ได้

สถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีโดยใช้รูปแบบการศึกษาทางไกล ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อประสมหลากหลายชนิด ได้แก่ เอกสารทางไปรษณีย์ วิทยูกระจายเสียง วิทยูโทร์ทัศน์ การสอนเสริมออนไลน์ สื่อดิจิทัล และเทคโนโลยีการศึกษาอื่นๆ โดยไม่จำเป็นต้องเข้าชั้นเรียนตามตารางปกติ การเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีความยืดหยุ่นในการจัดการเวลาและการเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมด้วยการประเมินผลการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์และแพลตฟอร์มการจัดการการเรียนรู้

ประโยชน์ที่ได้รับ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ประโยชน์ทางวิชาการ ประโยชน์เชิงนโยบาย และประโยชน์ในระดับปฏิบัติ ดังนี้

1. ประโยชน์ทางวิชาการ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1.1 ผลการทบทวนและสังเคราะห์แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชช่วงก่อนและระหว่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการพัฒนาการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนให้กับสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกล

1.2 รายงานการวิจัยที่แสดงถึงวิธียุทธศาสตร์การวิจัยที่มีประโยชน์ต่อนักวิชาการ ครู/อาจารย์ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา หรือบุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาจากการถอดบทเรียนการประเมินผลการเรียนรู้ของ มสธ. ช่วงก่อนและระหว่างการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และสามารถนำข้อค้นพบไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนางานต่อไป ตลอดจนการอ้างอิงทางวิชาการ

2. ประโยชน์เชิงนโยบาย สถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดและ/หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาอุปสรรค ช่องว่างและความท้าทายที่ไม่คาดคิด และบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผู้เรียนในระบบการศึกษาทางไกลไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนให้กับสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกล

3. ประโยชน์ในระดับปฏิบัติ ได้แก่ มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาอื่นๆ สามารถนำข้อค้นพบจากการวิจัยไปใช้ประกอบการกำหนดแนวทาง หรือมาตรฐานสำหรับการประเมินผลออนไลน์ที่เป็นธรรม และมีคุณภาพ โดยการประเมินผลในรูปแบบออนไลน์ต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างความสามารถหรือความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าถึงระบบ และความเป็นยุติธรรมระหว่างการสอบ

ปกติและการสอบผ่านระบบ และความจำเป็นในการพัฒนาระบบและเครื่องมือในการรักษามาตรฐานทางวิชาการ ป้องกันการทุจริต และสามารถรับมือกับความท้าทายและเปลี่ยนแปลงในอนาคต

